

УДК 811.111'27(075.8)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-1-56>

Камілла ВОРОНІНА,

orcid.org/0000-0002-9346-1847

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(Харків, Україна) *k.v.voronina@karazin.ua*

Тетяна ВАЛІЙОВА,

orcid.org/0000-0002-1121-6654

старший викладач кафедри іноземних мов

Харківського національного університету радіоелектроніки
(Харків, Україна) *tvaliyovab@gmail.com*

ТЕЛЕКОМУНІЦІЙНІ ПРОЕКТИ ЯК ОСНОВА НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМУНІКАЦІЇ У НЕМОВНОМУ ЗВО

Електронна комунікація – комунікація, яка здійснюється в електронному середовищі (в Інтернеті чи локальній мережі) за допомогою комп'ютера, який все активніше використовується в різних сферах: повсякденно-побутовій, професійній, діловій та науковій. У зв'язку з інтенсифікацією міжнародних контактів у діловій сфері, вміння здійснювати електронну комунікацію іноземною мовою у професійному середовищі сьогодні потребує кваліфікованих спеціалістів. Проведено аналіз методичних та наукових досліджень. Розглянуто методичні основи та лінгвістичні особливості навчання іншомовної електронної комунікації та виявлено, що до особливостей ЕК входять: принципи навчання ІЕК у контексті сучасної парадигми мовної освіти; компетенція у сфері ІЕК; метод проектів як основа навчання ІЕК, які мають особливе значення. Доведено, що лінгвістичні особливості ЕК можуть бути поділені на мовні, мовленнєві та прагматичні. Відповідно до комунікативно-діяльнісного підходу, метою навчання іноземної мови є іншомовна комунікативна компетенція, під якою розуміється готовність здійснювати іншомовну комунікацію у певних сферах та ситуаціях спілкування. Визначено, що компетенція у сфері ІЕК описується як область перетину комунікативних компетенцій, загальних компетенцій та компетенцій у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Ця структура може деталізуватися з урахуванням сфери спілкування – повсякденно-побутової, ділової, професійної та наукової. Класифіковано проекти як засіб інтеграції у процес навчання іноземної мови та виділено три типи проектів. Проекти, що реалізуються із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ-проекти), можуть використовуватися для формування та вдосконалення специфічних компетенцій, розвиток яких у традиційних проектах утруднено чи неможливо. Проаналізовано ІКТ-проекти, які можуть бути розділені на пошукові проекти та дискусивні проекти. Іншою важливою основою для класифікації ІКТ-проектів є наявність чи відсутність у проекті комунікації. За цією ознакою виділяються проекти, які не передбачають обов'язкової ІЕК та телекомунікаційні проекти, що включають ІЕК як обов'язковий компонент.

Ключові слова: електронна комунікація, іноземна мова, професійне середовище, лінгвістичні особливості навчання, принцип навчання ІЕК, метод проектів.

Kamilla VORONINA,

orcid.org/0000-0002-9346-1847

PhD,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Professional Purposes
V.N. Karazin Kharkiv National University
(Kharkiv, Ukraine) *k.v.voronina@karazin.ua*

Tetiana VALIIOVA,

orcid.org/0000-0002-1121-6654

Assistant Professor at the Foreign Languages Department
Kharkiv National University of Radioelectronics
(Kharkiv, Ukraine) *tvaliyovab@gmail.com*

TELECOMMUNICATION PROJECTS AS A BASIS FOR TEACHING FOREIGN LANGUAGE ELECTRONIC COMMUNICATIONS IN NON LANGUAGE HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Electronic communication is communication carried out in the electronic environment (on the Internet or a local network) with the help of a computer which is increasingly used in various spheres: everyday life, professional, business

and scientific. In connection with the intensification of international contacts in the business sphere the ability to carry out electronic communication in a foreign language in a professional environment today requires qualified specialists. The analysis of methodical and scientific research is carried out. The methodical foundations and linguistic features of teaching foreign language electronic communication have been analyzed, it has been found out that the features of EC include: the principles of EC learning in the context of the modern paradigm of language education; competence in the field of EC; the method of projects as the basis of EC training which are of special importance. It is proved that the linguistic features of EC can be divided into linguistic, speech and pragmatic, and each of them is characterized. According to the communicative activity approach the goal of learning a foreign language is foreign language communicative competence which means the readiness to carry out foreign language communication in certain spheres and situations of communication. It is determined that competence in the field of ICT is described as an area of intersection of communicative competences, general competences and competences in the field of information and communication technologies. This structure can be detailed taking into account the sphere of communication – everyday, business, professional and scientific. Projects are classified as a means of integration into the process of learning a foreign language and three types of projects are distinguished. Projects implemented using information and communication technologies (ICT projects) can be used to form and improve specific competencies, the development of which is difficult or impossible in traditional projects. ICT projects are analyzed which can be divided into search projects and discursive projects. Another important basis for the classification of ICT projects is the presence or absence of communication in the project. According to this feature, projects that do not provide for mandatory EC and telecommunication projects that include IEC as a mandatory component are distinguished.

Key words: electronic communication, foreign language, professional environment, linguistic particularities of education, the principle of IEC education, project method.

Постановка проблеми. У даний час продовжується інтенсивний розвиток електронної комунікації (ЕК) – комунікації між двома чи більше людьми, що здійснюється в електронному середовищі (в Інтернеті чи локальній мережі) за допомогою комп'ютера, який все активніше використовується в різних сферах: повсякденно-побутовій, професійній, діловій, науковій. Електронна комунікація відрізняється від традиційної рядом психологічних, соціологічних, технічних, лінгвістичних та інших особливостей.

Сучасна методика навчання іноземних мов приділяє електронній комунікації дедалі більше уваги. У роботах дослідників розглядаються методичні особливості різних типів та засобів електронної комунікації; проблеми використання ЕК для розвитку різних компетенцій, у тому числі лексичної, граматичної, комунікативної, міжкультурної; а також питання застосування засобів ЕК в рамках очного та дистанційного навчання іноземної мови; труднощі, пов'язані з використанням засобів ЕК та способи їх подолання. У даний період вміння здійснювати ЕК іноземною мовою стає обов'язковим для випускників закладів вищої освіти.

У зв'язку з інтенсифікацією міжнародних контактів у діловій сфері, вміння здійснювати електронну комунікацію іноземною мовою у професійному середовищі сьогодні потребує кваліфікованих спеціалістів. Звісно ж, що до навчання електронної комунікації доцільно використовувати такі методи, прийоми та засоби, які дозволять студентам спілкуватися в електронному середовищі та навчатися в навчальних або реальних ситуаціях. Подібні можливості можуть надавати телекомунікаційні проекти (ТК-проекти), що об'єднують переваги методу проектів та освітній потенціал інформаційних технологій. Сьогодні

ТК-проекти активно використовуються у навчанні іноземних мов у рамках середньої (загальної) та професійної освіти для розвитку міжкультурної та соціокультурної компетенції студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні та зарубіжні фахівці у галузі викладання іноземної мови розглядають електронну комунікацію не тільки як засіб, а й як мету навчання (В. М. Варенко, О. М. Калита, С. М. Коноплицький, О. С. Кущенко, С. А. Матвеева, А. Ю. Переломов, Darlington Roger та ін.). Необхідність спеціального навчання іншомовної електронної комунікації (ІЕК) дослідники пояснюють тим, що спілкування іноземною мовою в електронному середовищі вимагає певного рівня не тільки іншомовної комунікативної компетенції, необхідної для здійснення комунікації у традиційних формах, а й специфічних компетенцій.

Мета статті. Актуальність цього дослідження обумовлена необхідністю вдосконалення системи формування та розвитку компетенції у сфері іншомовної комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей. Тому метою даної статті є телекомунікаційні проекти як основа навчання іншомовної електронної комунікації у немовному закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Електронна комунікація або Інтернет-комунікація – один з можливих термінів для позначення спілкування в мережі Інтернет, при якому створюється особлива модель реальності, яка характеризується ефектом присутності людини в ній і яка дозволяє діяти з уявленими й реальними об'єктами. Синонімами до цього терміна також можуть бути: Інтернет-спілкування, комунікація в електронному середовищі, комп'ютерно-опосередкована комунікація, опосередковане комп'ютером спілкування,

веб-комунікація, віртуальна комунікація та ін. Електронна комунікація має низку диференційних ознак. Так, А. Ю. Переломов вказує на специфічність Інтернет-комунікації порівняно зі спілкуванням, яке не опосередковане комп'ютером: «мережа не є безпосередньою копією реального життя, вона має свої функціональні доміанти, зокрема такі, як зміна суб'єктнооб'єктних відносин, особливості мотивації користувачів, включення до процесів комунікації лише деяких соціальних груп, технологічні детермінанти комунікативної дії. Усі вони спричиняють зміни будь-якого об'єкта, який приходить в онлайн із оффлайну, а також характерні властивості тих явищ, які виникають безпосередньо в мережевому просторі» (Переломов; 2010. 184). Ці та інші особливості Інтернету дозволяють говорити про «особливий вид комунікативного простору, основу якого складає синтез традиційних і специфічних законів комунікації взагалі та власне мовленнєвої комунікації» (Матвєєва, 2006).

Розглядаючи методичні основи та лінгвістичні особливості навчання іншомовної електронної комунікації, виявлено, що особливості ЕК, принципи навчання ІЕК у контексті сучасної парадигми мовної освіти, компетенція у сфері ІЕК, метод проектів як основа навчання ІЕК та переваги ТК-проектів для розвитку компетенції у сфері іншомовної електронної комунікації грають особливе значення.

Лінгвістичні особливості ЕК можуть кваліфікуватися на мовні, мовленнєві та прагматичні.

Мовні особливості ЕК виявляються на всіх рівнях – морфологічному, словотвірному, лексичному, синтаксичному та графічному. Основними характеристиками мови ЕК є стрімке оновлення мовних засобів, у тому числі, завдяки термінам, спеціальним аббревіатурам, акронімам та коливанням в мовних нормах.

Мовленнєві особливості ЕК полягають у специфічному поєднанні ознак усного та письмового мовлення: з одного боку, для ЕК характерні спонтанність, діалогічність, контекстуальність, спрощення засобів вираження, наявність дискурсивних слів, а з іншого – письмова форма, підготовленість, логічність, зв'язність, можливість редагування тексту та нормативність (Калита; 2012).

Прагматичні особливості ЕК включають залежність від програмних та апаратних засобів; необхідність компенсації відсутності невербальних ключів; креативність; можливість використовувати гіпертекст та мультимедіа; наявність особливого мережевого етикету.

Ключовими характеристиками сучасної парадигми мовної освіти є гуманізація, соціологізація та екологізація освіти; орієнтація навчання через все життя; міждисциплінарна інтеграція; застосування компетентнісного, комунікативно-діяльнісного, міжкультурного, соціокультурного підходів, впровадження принципів особистісно-орієнтованого навчання; активне використання ІКТ. Ці особливості є визначальними і при навчанні іншомовної електронної комунікації. У даний час ІЕК інтегрується в курс навчання іноземної мови як засіб навчання (у дистанційних та комбінованих курсах), а також як одна з цілей та засіб навчання у дистанційних та комбінованих курсах розвитку умінь іншомовного письмового спілкування та мову для спеціальних цілей. Крім того, реалізуються спеціальні курси навчання ІЕК, у межах яких основними методичними цілями є формування, розвиток та контроль рівня сформованості компетенції у сфері ІЕК, причому ІЕК служить і одним з основних засобів навчання (табл. 1).

Саме останній варіант представляється найбільш ефективним для навчання ІЕК.

Відповідно до комунікативно-діяльнісного підходу, метою навчання іноземної мови є іншомовна комунікативна компетенція, під якою розуміється готовність здійснювати іншомовну комунікацію у певних сферах та ситуаціях спілкування. Для електронної комунікації виділено додаткові компетенції: готовність до здійснення ділового електронного листування, пошуку інформації в Інтернеті, читання тексту на веб сайтах та ін. Фахівці, які вивчають особливості ЕК, об'єднують компетенції, необхідні для участі у комунікації такого типу, в окрему комплексну компетенцію – «computer-mediated competence» (Lane; 2015).

Можливо описати таку комплексну компетенцію і стосовно ЕК іноземною мовою. Для її позначення було запропоновано термін «компетенція у сфері іншомовної електронної комунікації». Структура цієї компетенції розробляється на основі структури іншомовної комунікативної компетенції, запропонованої у документі «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення; викладання, оцінювання» [2].

Компетенція у сфері ІЕК описується як область перетину комунікативних компетенцій, загальних компетенцій та компетенцій у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Ця структура може деталізуватися з урахуванням сфери спілкування – повсякденно-побутової, ділової, професійної та наукової. Для уточнення цілей навчання, ІЕК розглядає особливості комунікативних невдач у комунікації цього типу. Терміном «комуніка-

Інтеграція ЕК у курс навчання іноземної мови

Роль ЕК	Форма навчання	Тип курсу	Використання ЕК
Засіб навчання	Комбінована, дистанційна	– Загальний курс іноземної мови; – курс навчання мови для спеціальних цілей	+ +
Одна з цілей навчання	Очна	– Загальний курс іноземної мови; – курс навчання мови для спеціальних цілей	+ +
Одна з цілей та засіб навчання	Комбінована, дистанційна	– Загальний курс іноземної мови – курс навчання мови для спеціальних цілей	+ +
Основна ціль та засіб навчання	Усі форми	Курс ЕК	+

тивна невдача (КН)» позначається нездійснення (неповне здійснення) комунікативного наміру того, хто говорить та виникнення небажаного комунікативного та/або емоційного ефекту.

Основними причинами в ІЕК можуть бути різні рівні сформованості ІКТ-компетенцій у комунікантів, відмінності в використовуваних співрозмовниками комунікативних стратегій, неоднозначність / незрозуміння комунікативної мети внаслідок нестачі невербальних ключів, роздільність комунікантів у просторі та/або часу, нівелювання соціальних, статусних відмінностей, індивідуальні властивості комунікантів (ступінь пунктуальності та обов'язковості та ін.). Кількість та типи ІЕК та комунікативно значущих помилок, які є їх причинами, можуть бути показниками рівня сформованості різних компонентів компетенції у сфері ІЕК.

Для формування та розвитку іншомовної комунікативної компетенції у вітчизняній та зарубіжній практиці в навчанні іноземної мови ефективно застосовується метод проектів, який реалізує на практиці принципи особистісно-орієнтованого, проблемного та комунікативно-діяльнісного підходів та повністю відповідає сучасній парадигми мовної освіти. Його основними характеристиками є вибір цілей, тем і проблем, що становлять інтерес для студентів; певна послідовність роботи над проектом; орієнтація на самостійну діяльність студентів; наочне уявлення результату роботи; інтеграція знань та умінь у різних предметних областях. Для навчання іноземної мови метод проектів надає низку переваг, пов'язаних з використанням мови в максимально наближених до реального спілкування ситуаціях; інтеграцією всіх видів мовної діяльності; підвищення мотивації до вивчення іноземної мови; інтенсивним між особовим спілкуванням учасників проектів. Проекти, що реалізуються із застосуванням інформа-

ційно-комунікаційних технологій (ІКТ-проекти), можуть використовуватися для формування та вдосконалення специфічних компетенцій, розвиток яких у традиційних проектах утруднено чи неможливо.

Відповідно до типів даних компетенцій, ІКТ-проекти можуть бути розділені на пошукові проекти, що розвивають насамперед дослідні компетенції та компетенції у рецептивних видах мовної діяльності в електронному середовищі (таких як пошук інформації в електронних джерелах, читання електронних текстів; робота з електронними словниками і т.д.) та дискурсивні проекти, що розвивають іншомовні компетенції у сфері створення електронних текстів (утворення електронних презентацій, написання текстів для публікації на веб-сайтах). Іншою важливою основою для класифікації ІКТ-проектів є наявність чи відсутність у проекті комунікації з віддаленими партнерами. За цією ознакою виділяються проекти, які не передбачають обов'язкової ІЕК та телекомунікаційні проекти, що включають ІЕК як обов'язковий компонент. Проекти обох груп можуть стосуватися і пошукових, і дискурсивних.

У свою чергу ТК-проекти можна підрозділити на дві групи відповідно до цілей взаємодії учасників: проекти, орієнтовані на обмін інформацією, і проекти, у яких здійснюється координація спільної діяльності з віддаленими партнерами, спрямованої на досягнення практичного результату. Для навчання іноземної мови ТК-проекти надають додаткові можливості, серед яких: можливість спілкування на іноземній мові у реальних безпечних ситуаціях; можливість спілкування із співрозмовниками, близькими за віком, інтересами, рівнем володіння іноземною мовою тощо; комунікація з носіями мови та представниками інших культур, які вивчають іноземну мову; підготовка інформаційного продукту для конкретного адресата; робота

в міжнародному колективі з використанням іноземної мови; можливість отримати унікальну інформацію про культуру іншої країни; досягнення практичних цілей у ході спілкування іноземною мовою. Завдяки цим можливостям ТК-проекти дозволяють формувати, розвивати та контролювати всі компоненти компетенції у сфері ІЕК.

Розглянемо методику навчання іншомовної електронної комунікації студентів немовних закладів освіти на основі телекомунікаційних проектів та особливості організації ТК-проектів для навчання ІЕК. Запропоновано комплекс вправ та завдань відповідно до реальних комунікативних потреб студентів у рамках розробленої методики, мета навчання визначається як розвиток компетенції у сфері навчально-професійної асинхронної ІЕК, що здійснюється за допомогою набору тексту на клавіатурі (Вара; 2010). Щодо англійської мови дана компетенція має таку структуру.

Комунікативна компетенція означає сукупність знань про норми та правила ведення комунікації – діалогу, суперечки, переговорів та ін.

Лінгвістична компетенція. Специфічні лінгвістичні компетенції у межах ІЕК (на прикладі електронного листа): вибір адекватного імені користувача / перша частина електронної адреси; дотримання правил ефективного позначення теми повідомлення; дотримання правил заповнення поля «from» («Від») та ін.

Мовні та мовленнєві компетенції у сфері ЕК: граматичні (використання конструкцій в активному стані, персоналізація повідомлення за рахунок використання займенника «you», використання модальних дієслів та ін); лексичні (англомовна комп'ютерна лексика, у тому числі назви засобів ЕК, їх функцій, що роблять з ними дію, компоненти електронних повідомлень тощо); орфографічна (емотикони та інші засоби для компенсації відсутності невербальних знаків, засоби виділення важливої інформації); пунктуаційна (особливості пунктуації у темі повідомлення, зверненні, підписи; неприпустимість зловживання знаком питання і оклику, смислорозрізняючі коми та ін.).

Соціолінгвістична компетенція, до складу якої входять соціолінгвістичні правила етикету, правила політкоректності, ухвалені в англійській культурі та вибір та використання адекватного стилю при здійсненні ЕК англійською мовою у навчально-професійній сфері спілкування: звернення/вітання та прощання в ЕК англійською мовою (з урахуванням статусу адресата, ситуації спілкування, характеру відносин між комунікантами); підпис в ЕК англійською; цитування тексту повідомлення в ЕК англійською (Коноплицький; 2006).

Прагматична компетенція – це вміння функціонально використовувати лінгвістичні ресурси у продуктивних і рецептивних видах мовлення – усних і письмових, вміння вести спілкування логічно і послідовно.

Дискурсивна компетенція: створення електронних листів та електронних повідомлень на форумі англійською мовою відповідно до вимог тематичної організації, зв'язності у плані змісту та висловлювання, логічної структури, риторичної ефективності (Юрчук; 2012), правила структурування та оформлення електронних листів та повідомлень на форумі англійською мовою.

Функціональна компетенція: здійснення певних інтенцій у межах ЕК англійською мовою: встановлення та підтримка контакту, запит та надання інформації, спонукання до дії тощо.

Загальні компетенції:

Соціокультурна компетенція – фільтрування, обробка, зберігання та використання інформації в електронному вигляді: отримання правил інформаційної безпеки в електронному середовищі при здійсненні ЕК англійською мовою: облік обставин, що обмежують можливості спілкування у рамках ІЕК: використання різних прийомів компенсації нестачі контексту (виділення інформації, відображення емоцій тощо) як універсальних, так і прийнятих в англійській культурі: формування власного позитивного іміджу за допомогою ЕК англійською мовою; передбачення враження від свого повідомлення англійською: визначення соціальних характеристик, характеру та інтересів відправника повідомлення на ім'я користувача, електронною адресою та різними елементами електронного повідомлення: дотримання соціокультурних правил мережі (універсальних та прийнятих в англійській культурі): неприпустимість пересилання листа без згоди відправника; необхідність запити на відправлення файлу великого розміру; неприпустимість відправлення повідомлення без зазначення теми; дотримання правил етикету в навчально-професійному спілкуванні (універсальних та прийнятих в англійській культурі: поважне ставлення до викладача та інших студентів; дотримання правила «трьох робочих днів», протягом яких необхідно відповідати на будь-яке повідомлення; відображення в темі повідомлення та/або в основній частині листа інформації, що ідентифікує студента (ім'я, прізвище, номер групи, назву предмета, номер завдання тощо); надсилання повідомлень та завдань у строк.

Міжкультурна компетенція – облік подібностей та відмінностей між правилами етикету різних культур (культури рідної країни та

англомовної культури) у межах ЕК англійською мовою: пошук ефективних стратегій для участі в ЕК англійською мовою із представниками інших культур; ефективне попередження та вирішення ситуацій нерозуміння та конфліктних ситуацій у рамках електронної комунікації англійською мовою; подолання стереотипів, що існують щодо представників інших культур.

Екзистенційна компетенція – відкрите ставлення до світу (інтерес до нового досвіду, іншим ідеям, культурам): психологічна готовність до ЕК загалом та до ІЕК зокрема: прийняття ІЕК як повноцінної форми спілкування; риси характеру: доброзичливість, терпимість, впевненість у собі тощо.

Компетенції у сфері інформаційно-комунікаційних технологій – робота із засобами ЕК: необхідність наявності певного обладнання та програмного забезпечення; можливість здійснення синхронної та асинхронної комунікації; можливість використання тексту, голосового спілкування, відеозв'язку: швидкість обміну повідомленнями, зручність користування, доступність засобів ЕК; технічні обмеження (кодування, обсяг поштової скриньки); робота з програмами електронної пошти, що мають англійський інтерфейс; знання: асинхронність електронної пошти; елементи адреси електронної пошти, їх призначення; призначення пароля; об'єм поштової скриньки; призначення папок у поштової скриньці; вміння: отримання поштової скриньки та адреси на безкоштовні сервери з англійським інтерфейсом; вхід до поштової скриньки; зміна та відновлення пароля; отримання повідомлень; налаштування фільтрації повідомлень; сортування отриманих повідомлень; надсилання повідомлень; безпечний вихід з поштової скриньки; робота з форумом, що має англійський інтерфейс; знання: асинхронність спілкування на форумі; відкритість повідомлень на форумі; необхідність розміщувати повідомлення в рамках певної теми; вміння: відвідування форуму як гостя та зареєстрованого учасника; розміщення повідомлень з існуючої теми; створення власної теми; пошук та сортування повідомлень; зміна налаштувань та ін. (Варенко; 2023).

Для уточнення цілей навчання ІЕК було проаналізовано комунікативно значущі помилки, які зустрічаються при здійсненні ЕК рідною та іноземною мовою та можуть призвести до комунікативної невдачі. З цією метою було розглянуто помилки, пов'язані з недостатнім рівнем розвитку соціокультурної та ІКТ-компетенції, а також були схожі в ЕК рідною та іноземною мовами. Помилки, характерні лише для ІЕК, були зумов-

лені недостатньо високим рівнем розвитку лінгвістичного, соціолінгвістичного, прагматичного (функціонального), міжкультурного та екзистенційного компонентів компетенції у сфері ІЕК. Таким чином, було зроблено висновок про те, що цілі та зміст навчання ІЕК у кожному конкретному випадку мають коригуватися з урахуванням рівня сформованості у студентів компетенції у сфері ЕК рідною мовою.

Основними компонентами змісту навчання ІЕК є комунікативний мінімум (функціональний мінімум, перелік інтенцій); мовленнєвий та мовний мінімуми; соціолінгвістичний та дискурсивний мінімум; соціокультурні, екзистенційні, міжкультурні знання та вміння; знання та вміння у сфері ІКТ; тексти для ознайомлення. Для навчально-професійної ІЕК найчастішими інтенціями є встановлення контакту, підтримка контакту, презентація; відновлення контакту після перерви/комунікативної невдачі; запит та надання інформації та ін. До основ навчально-професійної ІЕК належать електронний лист та повідомлення на форумі. Тексти для ознайомлення включають матеріали про мережевий етикет, приклади вдалих та невдалих електронних листів, повідомлення на форумах, присвячені мовному обміну, на тематичних, професійно орієнтованих форумах, а також у списках розсилки.

Успішність використання проектів у навчанні іноземної мови в цілому та ІЕК зокрема багато в чому залежить від всебічного обліку особливостей проектів різних типів. Як додаткове методичне підґрунтя для класифікації проектів ми пропонуємо спосіб інтеграції проектів у процес навчання іноземної мови. За цим критерієм є доцільним виділити три типи проектів:

- а) проект як форма позааудиторної роботи, не пов'язаної з курсом навчання;
- б) проект як альтернативний спосіб організації навчального процесу;
- в) проект, інтегрований у курс навчання іноземної мови (завершення вивчення певної теми або проведений під час її вивчення).

Доведено, що найбільш ефективним способом інтеграції проектів у процес навчання іноземною мовою є реалізація проектів у рамках навчальних курсів під час вивчення будь-якої теми, оскільки це дає студентам можливість одразу використовувати вивчений матеріал у реально-комунікативних ситуаціях. Роботу над проектом доцільно проводити і на заняттях, і позааудиторний час.

Для ефективної інтеграції ТК-проекту з курсу навчання іноземної мови в рамках розробленої методики пропонуються рекомендації щодо запо-

Таблиця 2

**Навчання ІЕК на основі ТК-проектів
у немовному закладі вищої освіти**

Мета навчання	– розвиток компетенції у сфері навчально-професійної ІКТ (розвиток комунікативних, загальних, ІКТ-компетенцій; попередження комунікативних невдач)
Зміст навчання	– комунікативний, мовний, мовленнєвий, соціолінгвістичний, дискурсивні; – соціокультурні, міжкультурні знання та вміння, знання та вміння у сфері ІКТ; – жанри електронної комунікації (електронний лист, повідомлення на форумі); – тексти для ознайомлення та аналізу.
Підходи до навчання	– компетентнісний; – особистісно-орієнтований; – комунікативно-діяльнісний.
Вхідний та підсумковий контроль та самоконтроль	-комплексний; – комунікативний; – контроль (написання електронних повідомлень); – формалізований контроль (тести)
Комплекс вправ та завдань	– розвиток всіх компонентів компетенції у сфері ІЕК; – зв'язок між традиційним курсом та проектом.
Метод навчання	– метод проектів
Засоби навчання	– електронна пошта; – форум
Інтеграція в курс навчання іноземної мови	– календарний план; – етапи реалізації; – пошук партнерів; – розподіл по мікрогрупах; – організація ЕК; – оцінка проекту.
Результат навчання	Компетенція у сфері навчально-професійної іншомовної електронної комунікації.

бігання та вирішення проблем організаційного та методичного характеру, пов'язаних з пошуком партнерів, плануванням проекту, забезпеченням студентам умов для участі у проекті, розподілом студентів на мікрогрупи та організацією ІЕК у проекті та за його рамками. Зокрема, під час пошуку партнерів для ТК-проекту доцільно враховувати такі критерії, як цілі навчання, тип навчального курсу, профіль навчання, спеціальність, вік студентів, кількість студентів у групі, рівень володіння мовою, що вивчається, наявні засоби ЕК і т. д. Для підвищення мотивації студентів до роботи над проектом у позааудиторний час, рекомендується розміщувати поточну інформацію щодо проекту у віртуальному навчальному середовищі, розробляти разом зі студентами графік індивідуальної роботи, проводити для них консультації за допомогою засобів ЕК (електронної пошти та форумів), що мають інтерфейс на іноземній мові. При цьому будь-яка взаємодія в електронному середовищі між партнерами по проекту всередині групи, а також між студентами та викладачем має здійснюватися мовою, що вивчається. Розроблений комплекс вправ та завдань орієнтований на розвиток усіх компетенцій, виділених як цілі навчання ІЕК у навчально-професійній сфері, а також покликаний забезпечити зв'язок між роботою студентів у рамках традиційних занять та їх проектною діяльністю. Навчальні дії в рамках комплексу відбираються та групуються відповідно до двох критеріїв: етапом реалізації ТК проекту і типом компетенції. У кожній групі виділяються мовні та мовленнєві вправи та умовно-комунікативні виконавчі завдання; функції реально-комунікативних завдань виконує роботу у рамках ТК-проекта.

Для вимірювання вихідного рівня сформованості компетенції у сфері ІЕК у студентів та збільшення даної компетенції було розроблено комплект контролюючих матеріалів, що включає тести, комунікативні завдання та анкети. Для оцінки та самооцінки роботи студентів у проекті та результатів проекту запропоновані анкети та бланки критеріальної оцінки. В усіх проектах контроль компетенції у сфері іншомовної ЕК здійснювався комплексно – за допомогою створення електронного листа / повідомлення на форумі для потенційного партнера проекту.

Крім того, результатами проектів здійснюють подолання мовного бар'єру у студентів та підвищенню їх мотивації до вивчення та практичного використання англійської мови.

Висновок. Таким чином, результати навчання підтвержують, що розроблена методика може

успішно використовуватися для розвитку компетенції студентів немовних спеціальностей у сфері навчально-професійної ЕК англійською мовою. У висновку підбиваються підсумки проведеного дослідження та наводяться рекомендації щодо адаптації розробленої методики до умов навчання та особливостям студентів, у тому числі до комунікативних потреб та рівню володіння іноземною мовою, завдяки варіюванню змісту навчання; вибору мети, теми, кінцевого продукту, тривалості проекту, уточнення критеріїв підбору партнерів для проекту, зміни кількості та типів вправ та завдань, вибору засобів електронної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варенко. В М Електронні комунікації в інформаційно-аналітичній діяльності. URL: <http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/4785> Date: 2023.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання . Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. К.: *Ленвіт*, 2003. С.273
3. Калита О. М. Електронна комунікація: мовнокомунікативні особливості й жанрова диференціація. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2012. Вип. 9. С. 102-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2012_9_32.
4. Коноплицький, С. М. Соціальні аспекти комунікації в мережі Інтернет: феноменологічний аналіз. дис. канд. соціол. наук: 22.00.01. *НАН України, Інститут соціології*. К., 2006. С.154.
5. Матвєєва С. А. Сайт як жанр Інтернет-комунікації (на матеріалі персональних сайтів учених): дис. канд. філол. наук: 10.02.15; *Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка*. Луганськ, 2006. С.212.
6. Переломов А.Ю. Інтернет як канал зв'язку переклад-опосередкованої комунікації в мультилінгвальних та мультикультурних контекстах. *Філологічні трактати*. Том 2. 2010. №3. С. 183-187.
7. Юрчук, Л. В. Дискурсивна компетенція, її роль та формування в системі навчання міжкультурної комунікації у студентів немовного вузу *Лінгвістичні та методологічні проблеми технології навчання іноземним мовам в сучасних умовах : зб. матеріалів I Всеукраїнського науково- практичного семінару*, 13 лютого 2012 р. К.: НУХТ, 2012. С. 37–38.
8. Bara B. G. *Cognitive pragmatics: the mental processes of communication* Cambridge, MA. MIT Press, 2010. 304 p.
9. Lane D. R. Computer-mediated communication in the classroom: Asset or liability *International Education Studies* 8(5) April 2015 DOI:10.5539/ies.v8n5p150

REFERENCES

1. Varenko. V M (2023) Elektronni komunikatsii v informatsiino-analitychnii diialnosti [Electronic communications in information and analytical activities] URL: <http://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/4785>. [in Ukrainian].
2. Zahalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Global European Recommendations from a thorough background: education, research, evaluation] Naukovyi redaktor ukrainskoho vydannia doktor ped. nauk, prof. S. Yu. Nikolaieva. K.: Lenvit, S.273. [in Ukrainian].
3. Kalyta O. M. (2012) Elektronna komunikatsiia: movnokomunikatyvni osoblyvosti y zhanrova dyferentsiatsiia. [Electronic communication: communication features and genre differentiation] .Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 10. Problemy hramatyky i leksykolohii ukrainskoi movy. Vol. 9. S. 102-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_10_2012_9_32. [in Ukrainian].
4. Konoplytskyi, S. M. (2006). Sotsialni aspekty komunikatsii v merezhi Internet: fenomenolohichniy analiz.[Social aspects of communication on the Internet: phenomenological analysis] dys. kand. sotsiol. nauk: 22.00.01. NAN Ukrainy, Instytut sotsiolohii. K., p. 154. [in Ukrainian].
5. Matvieieva S. A. (2006) Sait yak zhanr Internet-komunikatsii (na materiali personalnykh saitiv uchenykh) [Website as a genre of Internet communications (based on personal websites of scientists)] dys. kand. filol. nauk: 10.02.15; Luhanskyi natsionalnyi pedahohichnyi un-t im. Tarasa Shevchenka. Luhansk. p. 212. [in Ukrainian].
6. Perelomov A.Iu. (2010) Internet yak kanal zviazku pereklad-oposeredkovanoi komunikatsii v multylinhvalnykh ta multykulturnykh kontekstakh.[The Internet as a channel for transfer-mediated communication in multilingual and multicultural contexts] Filolohichni traktaty. Tom 2. Vol.3. pp. 183-187. [in Ukrainian].
7. Yurchuk, L. V. (2012) Dyskursyvna kompetentsiia, yii rol ta formuvannia v systemi navchannia mizhkulturnoi komunikatsii u studentiv nemovnoho vuzuu [Discursive competence, its role and formation in the system of developing intercultural communication among students of a non-language university] Linhvistychni ta metodolohichni problemy tekhnolohii navchannia inozemnym movam v suchasnykh umovakh : zb. materialiv I Vseukrainskoho naukovo- praktychnoho seminaru, 13 liutoho. K.: NUKhT, Pp. 37–38. . [in Ukrainian].
8. Bara B. G. (2010) *Cognitive pragmatics: the mental processes of communication* Cambridge, MA. MIT Press, p. 304.
9. Lane D. R. (2015). Computer-mediated communication in the classroom: Asset or liability *International Education Studies* 8(5) April DOI:10.5539/ies.v8n5p150